GUY DE MAUPASSANT

Vagabondul

Editura INTEGRAL

Coperta : V. POPA

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate editurii INTEGRAL

UN MARE SCRIITOR

Guy de Maupassant (1850—1893) este o glorie a literaturii franceze și universale. A scris peste 260 de nuvele și romanele „O viață" „Pierre si Jean", „Bel-Ami", „Tare ca moartea", „Mont-Oriol". A trăit puțin, dar foarte intens.

A fost un bărbat frumos și robust, un aristocrat bogat, cu un talent literar deosebit, șlefuit sub directa îndrumare a lui Gustave Flaubert, prietenul din copilărie al mamei sale. A avut și un frate, Herve, care s-a sinucis nebun, la vîrsta de 33 de ani. Guy și-a încheiat destinul într-un mod asemănător. Excesele erotice și drogurile au declanșat și în el resorturile ascunse ale unei premature decrepitudini. După mai multe crize depresive, în ianuarie 1982, își taie beregata cu un coup-papier, apoi timp de 18 luni se zbate inconștient în cămașa de forță. Moare în ziua de 6 iulie 1893, lăsînd în urma în urma sa o comoară literară născută din chin și repede trecătoare fericire. Editura „INTEGRAL" oferă cititorilor de azi cîteva din capodoperele sale, în traduceri de excepție.

EDITURA „INTEGRAL"

Citiți cărțile apărute la editura „INTEGRAL", care a luat naștere din inițiativa unor personalități ale culturii românești contemporane.

PREFAȚĂ

Guy de Maupassant - nuvelist

Romancier și nuvelist, Guy de Maupassant a scris și versuri, mai puțin cunoscute și nereeditate. Versurile lui semănau cu altele scrise în același timp sau înainte, poate nici romanele nu sînt întru totul originale - să nu uităm că înaintea lui au scris Balzac și Flaubert -, dar nuvelele rămîn neîntrecute de alte nuvele. Felul concis în care Maupassant prinde un mediu, o epocă, închide o acțiune dramatică sau comică, care relevă un caracter sau mai multe în cîteva trăsături de condei, sînt unice. Nici o nuvelă sau schiță fără acțiune, fără șoc, fără ecou, dincolo de mica ei anecdotă. Numai Cehov a izbutit această artă de a cuprinde în puține pagini o lume întreagă cu concepțiile ei cu legile, superstițiile și credințele ei.

Nuvela „Vagabondul", scrisă în urmă cu 103 ani, întrunește la superlativ toate calitățile lite-

rare deosebite enuntate mai sus. Eroul, un tînăr dulgher, devenit „vagabond" fără voie, este atît de viu și sugestiv prezentat, încît luînd cunoștință cu cele cîteva secvențe din biografia lui, ai impresia că urmărești un film captivant cu scene șocante, de neuitat, care ți se întipăresc în minte și te fac să-ți pui întrebarea pînă unde se poate extinde indiferența omului față de om ?

Guy de Maupassant a văzut oamenii cu luciditate, nu cu cruzime, le-a descoperit calitățile și defectele. Nu s-a sfiit să-i arate lumii așa cum îi văzuse el. Și cu ură, și cu dragoste a înfățișat o galerie întreagă de tipuri, de la cele mai umile, pînă la cele mai nobile. Caractere nobile, nu titluri de nobleță. Pescari, prostituate, false contese, doamne de salon, bătrîne răzbunătoare din Corsica sau de aiurea, fete încă naive (ca Yvette), căruțași beți, patroni de cîrciumi sau bordeluri, femei rele din inconștiență și instinct, preoți afaceriști sau credincioși și onești, demenți, înflăcărați patrioți și patriote.

Acest mare scriitor a văzut dincolo de oameni, și prin ei, natura. Un peisaj descris de el nu se uită niciodată. Pădurile lui Maupassant și, mai ales, apele descrise de el, marea, lacurile, rîurile, te cuceresc prin firescul

descrierii, prin viața lor, la care autorul e atît de sensibil. Fără inutile flori de stil, Maupassant e mai poet în proza lui decît a fost vreodată în versuri. De altfel, Maupassant e pretutindeni, atît în romane, cît și în nuvele, simplu, neîncărcat, iar prin aceasta cuceritor. Linia morală spre care își îndreaptă cititorul nu e subliniată cu creionul roșu, reiese din text, din atitudinea scriitorului față de mîrșăviile sau umilințele pe care le înfățișează. Aș îndrăzni să spun că Maupassant era plin de milă față de făptura omenească, schiloadă sau întreagă sufletește. Într-o lume plină de suferințe, făptura omenească e datoare să-și asume suferința pentru a-și păstra, nealterată, demnitatea.

LUCIA DEMETRIUS

16 noiembrie 1990

VAGABONDUL

Umbla de patruzeci de zile, căutînd pretutindeni de lucru. Plecase din locul lui de baștină, Ville-Avaray, din departamentul La Manche, pentru că nu se găsea de lucru. Era dulgher, avea douăzeci și șapte de ani, era băiat serios, harnic și rămăsese două luni pe spinarea familiei, el, fiul cel mai mare, nemaiavînd altceva de făcut în șomajul general decît să-și încrucișeze brațele puternice. În casă era din ce în ce mai puțină pîine ; cele două surori ale lui se duceau să lucreze cu ziua, dar cîștigau puțin ; iar el, pentru că n-avea nimic de făcut și mînca ciorba celorlalți.

Atunci ceruse informații la primărie ; secretarul îi răspunse că se găsea de lucru în centrul țării.

Plecase, înarmat cu hîrtii și certificate, cu șapte franci în buzunar și cu o legătură pe băț,

o legătură făcută dintr-o basma albastră, în care se aflau o pereche de pantofi de schimb, niște pantaloni și o cămașă.

Mersese fără odihnă, zile și nopți întregi, pe drumuri nesfîrșite, sub arșița soarelui și pe ploaie, fără să ajungă niciodată în ținutul acela tainic în care muncitorii găsesc de lucru.

Întîi se încăpățînase socotind că nu trebuie să lucreze decît dulgherie, de vreme ce era dulgher. Dar, pe toate șantierele la care se prezentase, i se răspunse că tocmai se concediaseră oameni din lipsă de comenzi, așa că se hotărî, ajungînd la fundul pungii, să facă orice treabă i s-ar ivi în drum.

Lucră deci întîi la terasamente, pe urmă ca grăjdar, apoi ca pietrar ; tăie lemne, curăță pomii de crăci, săpă o fîntînă, amestecă mortar, legă bușteni, păzi caprele pe un munte, toate astea pentru cîțiva gologani, pentru că nu căpăta decît rareori lucru pe două-trei zile, și atunci numai cerînd un preț mic, care momea zgîrcenia patronilor și a țăranilor.

Acum, de o săptămînă, nu mai găsea nimic, nu mai avea nimic, și mînca numai cîte o fărîmă de pîine din mila femeilor pe care le ruga pe prag, cînd trecea de-a lungul ulițelor.

Se înserase. Jacques Randel, zdrobit de oboseală, cu picioarele frînte, cu burta goală, cu

disperarea în suflet, mergea desculț pe iarbă de pe marginea drumului, pentru că își cruța ultima pereche de pantofi — cealaltă nu mai exista demult. Era într-o sîmbătă, către sfîrșitul toamnei. Nori cenușii se rostogoleau sub cer, grei și iuți, împinși de răbufnirile vîntului care șuiera în copaci. Se simțea că va ploua în curînd. Cîmpul era pustiu acum, în așteptat, în ajunul duminicii. Din loc în loc, pe ogoare, se ridicau, asemeni unor ciuperci galbene, monstruoase, clăi de paie rămase de la treierat ; pămîntul părea gol, semănat cum era pentru anul viitor.

Lui Randel îi era foame, o foame de animal, o foame ca aceea care face lupii să se repeadă la oameni. Istovit, își întindea mult picioarele ca să facă mai puțini pași și, cu capul greu, cu sîngele zvîcnindu-i în tîmple, cu ochi înroșiți, cu gura uscată, își strîngea bățul în mînă, cu o poftă nelămurită de a porni din răsputeri primul trecător pe care l-ar fi întîlnit întorcîndu-se spre casă, ca să-și mănînce supa.

Se uita spre marginea drumului, avînd în ochi imaginea cartofilor dezgropați, rămași pe pămîntul răscolit. Dacă ar fi găsit cîțiva, ar fi adunat vreascuri, ar fi făcut un foc mic în șanț

și s-ar fi săturat foarte bine, zău, cu cartofii călduți, rotunzi, pe care mai întîi i-ar fi ținut, fierbinți, în mîinile înghețate.

Dar le trecuse timpul și Randel trebui, ca în ajun, să roadă o sfeclă crudă, smulsă dintr-o brazdă.

De două zile vorbea tare, lungind pasul, urmărit de aceleași gînduri. Pînă atunci, nu se gîndise adunîndu-și toate mințile, toate posibilitățile lui reduse, la meseria lui. Acum însă, oboseala, goana necontenită după lucrul care nu era de găsit, refuzurile, răstelile, nopțile petrecute pe iarbă, foamea, disprețul pentru vagabond pe care-l simțea la cei legați de locul lor, întrebarea care i se punea zilnic : „De ce n-ai rămas acasă ?“, supărarea de a nu-și putea întrebuința brațele harnice pe care le simțea pline de putere, amintirea rudelor rămase acasă și care nici ele n-aveau nici un ban îl umpleau treptat de o furie înceată, adunată o zi după alta, în fiecare ceas, în fiecare minut, care-i scăpa, fără vrere, în fraze scurte amenințătoare.

Pocnindu-se de pietrele care se rostogoleau sub picioarele lui goale bombănea : „Ce ticăloși . . . ce ticăloșie . . . porcii . . . lasă să moară de foame un om . . . un dulgher . . . porcii . . . nici doi gologani . . nici doi gologani . . . uite că plouă . . . porcii ! . . . “

Îl revolta nedreptatea sorții și se supăra pe oameni, pe toți oamenii, pentru că firea mama cea oarbă, e strîmbă, crudă și vicleană.

Repeta, cu dinții strînși : „Porcii !“, privind fumul subțire care ieșea din acoperișuri, la ora asta a cinei. Și fără să se gîndească la cealaltă nedreptate, omenească de data asta, care se numește violență și furt, avea poftă să intre în una din aceste case, să ucidă locuitorii și să se așeze la masă în locul lor.

Își spunea : „Nu mai am dreptul să trăiesc acum . . . de vreme ce mă lasă să crăp de foame . . . și eu nu cer decît să muncesc . . . porcii!“ Suferința mădularelor, suferința burții, suferința inimii i se suiau la cap ca o beție primejdioasă, și-i zămisleau în minte o idee simplă : „Am dreptul să trăiesc, de vreme ce respir, de vreme ce aerul e al tuturor. Va să zică ei n-au dreptul să mă lase fără pîine !“

Ploaia cădea mărunță, deasă, înghețată. Se opri și îngînă : „Ticăloșii . . . încă o lună de drum pînă să ajung acasă . . .“. În adevăr, acum se întorcea acasă, înțelegînd că mai curînd avea să găsească de lucru, apucîndu-se de orice, în orașul în care se născuse, în care era cunoscut decît pe drumurile pe care toată lumea îl privea bănuitor.

Dacă nu mai mergea dulgheritul, avea să se facă salahor, să lucreze la pregătirea tencuielii, la terasamente, la spart piatră. Chiar dacă n-avea să cîștige decît un franc pe zi, tot ar avea ce mînca.

Își înnodă în jurul gîtului ceea ce-i rămăsese din ultima batistă, ca să nu-i intre apa rece pe spate și pe piept. Dar simți curînd că ploaia îl pătrundea prin pînza subțire a hainelor, și aruncă în jurul lui o privire înspăimîntată, de făptură pierdută care nu mai știe unde să-și ascundă trupul, unde să-și pună capul, care n-are nici un adăpost pe lume.

Noaptea venea, acoperind cîmpia cu întuneric. Zări departe, pe un imaș, o pată întunecată pe iarbă, o vacă. Sări peste șanțul drumului și se îndreptă către ea fără să-și dea prea bine seama ce face.

Cînd se află lîngă ea, vaca își ridică capul mare, și el gîndi : „Dacă cel puțin aș avea o oală, aș putea bea puțin lapte".

Se uită la vacă ; și vaca se uita la el ; apoi, deodată, îi trase un picior în coaste și strigă : „Sus !"

Vita se ridică încet, lăsînd să-i atîrne ugerul greu sub ea. Atunci omul se culcă pe spate, între picioarele vitei, și bău îndelung, îndelung,

apăsînd cu amîndouă mîinile ugerul uflat, cald, care mirosea a staul. Bău cît lapte se afla în izvorul acela viu.

Dar ploaia înghețată cădea și mai deasă, și întreaga cîmpie deșartă nu-i arăta nici o putință de adăpostire. Îi era frig ; se uita la o lumină care strălucea între copaci, la ferestrele unei case.

Vaca se culcase la loc, greoi. Se așeză lîngă ea, mîngîind-o pe cap, recunoscător că fusese hrănit. Răsuflarea grea și fierbinte a vitei, răsuflarea care-i ieșea pe nări ca două șuvoaie de abur în aerul serii trecea peste obrazul muncitorului. Omul îngînă :

— Ție nu ți-e frig acolo.

Își plimba mîinile pe pieptul ei, de-a lungul picioarelor vitei, ca să găsească un pic de căldură. Și îi veni în gînd să se culce și să-și petreacă noaptea lîngă pîntecele acela cald. Își căută locul ca să se așeze bine și-și puse fruntea tocmai pe ugerul puternic, care îl alăptase mai înainte. Apoi, fărîmat de oboseală cum era, adormi pe loc.

Se trezi însă de cîteva ori cu spatele sau cu pîntecul înghețat, după cum se lipise, cu unul sau cu celălalt, de animal ; se întorcea ca să-și

încălzească și să-și usuce partea de trup care-i rămăsese în aerul nopții ; și adormea la loc, copleșit de somn.

Cîntecul cocoșului îl ridică în picioare. Zorile erau aproape ; nu mai ploua, cerul era senin.

Vaca se odihnea cu botul în pămînt ; se aplecă rezemîndu-se în mîini ca să-i sărute nara mare de carne umedă și-i spuse :

— Rămas bun, frumoaso ... pe altădată ... Ești o vită bună ... Rămas bun ...

Apoi își puse pantofii și plecă.

Merse două ceasuri drept înainte, pe același drum ; dar îl năpădi o oboseală atît de mare, încît se așeză pe iarbă.

Se făcuse ziuă ; clopotele bisericilor sunau, bărbați cu cămăși albastre, femei cu bonete albe începeau să treacă pe drumuri , fie pe jos, fie în căruțe, îndreptîndu-se către satele vecine, să-și petreacă duminica la prieteni, la rude.

Un țăran gras care mîna în fața lui vreo douăzeci de berbeci ce behăiau neliniștiți, păziți de un cîine iute, trecu pe drum.

— N-ai cumva de lucru pentru un muncitor care moare de foame ? întrebă el.

Celălalt răspunse arunncîd o privire rea asupra vagabondului :

— N-am de lucru pentru oamenii pe care-i întîlnesc pe drum.

Dulgherul se întoarse și se așeză în șanțul lui.

Așteaptă vreme îndelungată, privind cum trec țăranii prin fața lui, așteptînd să vadă un chip bun, un chip compătimitor, ca să-i facă aceeași rugăminte.

Alese un fel de tîrgoveț, îmbrăcat cu o redingotă, care purta în lanț de aur pe pîntece. Îi vorbi :

— Caut de lucru de două luni. Nu găsesc nimic. Nu mai am un ban în buzunar.

Acel tîrgoveț pe jumătate îi răspunse :

— Ar fi trebuit să citești avizul care e afișat la intrarea în sat. Cerșetoria e oprită pe teritoriul acestei comune. Află că eu sînt primarul și că dacă n-o ștergi iute, pun să te aresteze.

Randel, care începea să clocotească de furie, șopti :

— Pune să mă aresteze dacă vrei, sînt chiar bucuros, pentru că cel puțin așa n-am să mor de foame.

Și se întoarse să se așeze în șanț.

Peste un sfert de ceas, în adevăr, doi jandarmi se iviră pe drum. Mergeau alături, încet, la vedere, strălucind în soare cu tricornurile lor lăcuite, cu curelele galbene și nasturii lor de metal, de parcă ar fi vrut să-i sperie pe răufăcători și să-i alunge departe, foarte departe.

Dulgherul pricepu foarte bine că veneau pentru el, dar nu se clinti, prins deodată de pofta surdă de a-i înfrunta, de a fi prins de ei, de a se răzbuna mai tirziu

Se apropiau prefăcîndu-se că nu l-au văzut, călcînd cu pasul lor soldățesc, greoi și legănat ca mersul gîștelor. Apoi, deodată, cînd trecu prin fața lui, se prefăcură că-l descoperă, se opriră și începură să-l cerceteze cu o privire amenințătoare și mînioasă.

Brigadierul înaintă întrebînd :

— Ce faci aici ?

Omul răspunse liniștit :

— Mă odihnesc.

— De unde vii ?

— Dac-ar fi să vă spun toate locurile prin care am trecut, mi-ar trebui mai mult de un ceas.

— Unde te duci ?

— La Ville-Avaray.

— Ce e aia ?
— În La Manche.
— De acolo ești ?
— Sînt de acolo.
— Și de ce ai plecat de-acasă ?
— Ca să caut de lucru.

Brigadierul se întoarse către jandarm și rosti cu glasul furios al unui om pe care aceeași și aceeași șmecherie începe să-l scoată din sărite :

— Toate secăturile astea vorbesc la fel. Știu eu cu cine am de-a face.

Apoi urmă :
— Ai hîrtii ?
— Da, am.
— Dă-le încoa !

Randel își scoase din buzunar actele, certificatele, biete hîrtii roase, murdare și rupte, și le întinse soldatului.

Celălalt le deslușea silabisind, apoi, dindu-și seama că n-aveau nici un cusur, i le dădu înapoi cu mutra nemulțumită a unui om care a fost tras pe sfoară de altul, mai șiret decît el.

După cîteva minute de gîndire, îl întrebă iar :
— Ai bani la tine ?
— Nu.
— Deloc.
— Deloc ?
— Nici un gologan ?

— Nici un gologan.

— Atunci din ce trăiești ?

— Din ce mi se dă.

— Adică cerșești ?

Randel răspunse hotărît :

— Da, cînd pot.

Jandarmul declară :

— Te-am prins în flagrant delict de vagagondaj și cerșetorie, fără mijloace de trai și fără meserie, pe drum, și-ți poruncesc să mă urmezi.

Dulgherul se ridică.

— Unde poftești ! răspunse el. Apoi adăugă, așezîndu-se între cei doi soldați, înainte chiar de a i se fi poruncit : Hai, închideți-mă ! O să am cel puțin un acoperiș deasupra capului cînd o ploua.

Și plecară către satul ale cărei olane se zăreau printre copacii desfrunziți, la o depărtare de un sfert de leghe.

Cînd trecură prin sat era ora mesei. Piața era plină de lume și numaidecît oamenii se așezară pe două rînduri ca să vadă răufăcătorul, pe care îl urma o ceată de copii întărîtați. Țăranii și țărancele se uitau la omul acela arestat, între doi jandarmi, cu ochii aprinși de ură și cu pofta de a-l lovi cu pietre, de-al jupui de

piele cu unghiile, de a-l strivi în picioare. Se întrebau dacă jefuise sau ucisese. Măcelarul, fost spahiu, afirmă :

— E un dezertor.

Tutungiul crezu că-l recunoaște, că în dimineața aceea chiar îi strecurase o monedă falsă de cincizeci de centime, iar negustorul de mărunțișuri văzu în el, fără nici un pic de îndoială, pe ucigașul de negăsit al văduvei Malet, pe care poliția îl căuta de șase luni.

În sala consiliului municipal, în care îl duseră paznicii lui, Randel îl găsi și pe primar, așezat în fața mesei de judecată, și asistat de învățător.

— Ha ! Ha ! strigă magistratul, iată-te iar, băiete ! Ți-am spus eu că am să te bag la închisoare, ei, brigadier, despre ce e vorba ?

Brigadierul răspunse :

— Un vagabond fără nici un căpătîi, domnule primar, fără mijloace de trai și fără bani la el, cum spune singur, arestat ca cerșetor și vagabond, înzestrat cu certificate bune și cu hîrtii în regulă.

— Arată-mi hîrtiile alea ! rosti primarul. Le luă, le citi, le reciti, le dădu înapoi, apoi porunci : Caută-l în buzunare !

Randel fu căutat în buzunare; nu se găsi nimic.

Primarul părea încîntat. Îl întrebă pe muncitor :

— Ce făceai azi de dimineață pe drum ?

— Căutam de lucru.

— De lucru ? . . . Pe drumul mare ? . . .

— Cum ați vrea să găsesc, dacă m-aș ascunde în păduri ?

Se priviră țintă amîndoi cu ura animalelor care fac parte din rase dușmane. Magistratul continuă :

— Am să te pun în libertate, dar să nu te mai prind altădată.

Dulgherul răspunse :

— Vreau mai bucuros să mă țineți arestat. M-am săturat să bat drumurile.

Primarul rosti, cu o mutră severă :

— Tăci !

Apoi le porunci jandarmilor :

— Să-l scoateți pe omul ăsta două sute de metri afară din sat și să-l lăsați să-și vadă de drum.

Muncitorul glăsui :

— Cel puțin dați-mi de mîncare.

Celălalt se supără :

— Asta ne-ar mai lipsi : să te hrănim ! Ha-ha-ha ! Asta-i bună !

Dar Randel continuă, cu tărie :

— Dacă mă mai lăsați să crăp de foame, mă siliți să fac o ispravă urîtă. Cu atît mai rău pentru voi, ghiftuiților.

Primarul se ridică în picioare și începu să strige :

— Luați-l repede de-aici, pînă nu-mi ies din fire !

Cei doi jandarmi îl luară de brațe pe dulgher și-l traseră afară. El se lăsă dus, străbătu din nou satul, se află iar pe drum. Cînd cei doi ajunseră cu el la două sute de metri depărtare de semnul de hotar al satului, brigadierul glăsui :

— Hai, tulește-o, și să nu te mai prind prin sat, că o să vezi cu cine ai de-a face.

Randel porni la drum fără să răspundă și fără să știe încotro se duce. Merse drept înainte cam un sfert de oră sau douăzeci de minute, atît de copleșit, încît nu se mai gîndea la nimic.

Dar, dintr-odată, trecînd prin fața unei căsuțe a cărei ferestră era încă deschisă, un miros de supă îi pătrunse în piept și îl opri scurt în fața ei.

Și, brusc, o foame sălbatică, de lup, înnebunitoare, îl răscoli, fu gata să-l azvîrle ca pe un animal pe zidurile locuinței aceleia.

Spuse tare, cu o voce tunătoare :

— Ei, fir-ar să fie, de data asta trebuie să-mi dea.

Și începu să bată tare cu bățul în ușă. Nu-i răspunse nimeni ; bătu și mai tare, strigînd :

— Hei ! Hei ! Hei ! Mă, aia dinăuntru ! Hei ! Deschideți !

Nimic nu se clinti ; atunci se apropie de fereastră, o împinse cu mîna, și aerul încins al bucătăriei, aerul călduț, plin de mireasma supei calde, a cărnii fierte și a verzei năvăli către aerul rece de afară.

Dintr-o săritură dulgherul fu în odaie. Pe masă erau puse două tacîmuri. Proprietarii, plecați pe semne la liturghie, își lăsaseră prînzul pe foc, rasolul bun de duminică și supa grasă de zarzavaturi.

O pîine proaspătă aștepta pe cămin, între două sticle care păreau pline.

Randel se repezi mai întîi la pîine, o rupse cu atîta violență de parcă ar fi sugrumat un om, apoi începu să înfulece cu lăcomie, cu dumicați mari, repede înghițiți. Dar mirosul de

carne îl atrase curînd către plită și, după ce ridică capacul de pe oală, băgă înăuntru o furculiță și scoase o bucată mare de carne de vacă, legată cu o sfoară. Mai luă și varză, morcovi, ceapă, pînă cînd își umplu farfuria și, după ce o puse pe masă, se așeză în fața ei, tăie rasolul în patru, și mîncă ca la el acasă. După ce înghiți aproape toată bucata și o mulțime de zarzavat, își dădu seama că-i era sete și se duse să ia din sticlele de pe cămin.

Cum își turnă în pahar, înțelese că era rachiu. Ce să-i faci, încălzea. Avea să-i înfierbînte sîngele, avea să fie bun, după cît frig îndurase ; bău.

I se păru într-adevăr bun, pentru că se dezobișnuise de el. Își turnă din nou un pahar plin, pe care îl bău din două înghițituri. Și numaidecît se simți bine dispus, înveselit de alcool, ca și cînd o mare fericire i-ar fi lunecat în stomac.

Mînca mereu, mai puțin grăbit mestecînd încet și muind pîinea în supă. Toată pielea de pe trup era încinsă,îi ardea mai ales fruntea, în care îi zvîcnea sîngele.

Mînca . . .

Dar, deodată, un clopot bătu departe. Se isprăvea liturghia ; și instinctul, mai mult decît

frica, instinctul de prudență care îndrumă și face agere toate făpturile în primejdie, îl făcu pe dulgher să se ridice, să se apropie de fereastră cu pași furișați, după ce își puse în tr-un buzunar restul pîinii și în celălalt a doua sticlă de țuică, și să privească în drum.

Era încă gol. Sări și se puse pe mers, dar, în loc s-o apuce pe șoseaua principală, fugi peste ogoare către o pădure pe care o zărise.

Se simțea sprinten, puternic, vesel, mulțumit de ceea ce făcuse și atît de ușor, încît sărea peste îngrăditurile ogoarelor dintr-un singur salt, cu picioarele lipite.

De cum se află sub copaci, scoase sticla din buzunar și începu iar să bea cu înghițituri mari, fără să se oprească din mers. Gîndurile începură să i se încurce, ochii i se făcură tulburi, picioarele elastice ca niște resorturi.

Cînta vechiul cîntec popular :

Vai ! Ce bine e,
Ce bine e
Să culegi fragi.

Acum mergea peste un mușchi des, umed. proaspăt, și covorul ăsta moale sub picioarele lui îi dădea pofta năstrușnică să facă tumbe, ca un copil.

Își făcu vînt, țîșni în sus, se ridică, o luă de la început. Între o tumbă și alta, cînta :

Vai ! Ce bine e,
Ce bine e
Să culegi fragi.

Deodată se află la marginea unui drum povîrnit, în dosul căruia văzu o fată voinică, o slujnică ce se întorcea în sat ducînd două găleți de lapte, prinse pe un cerc de putină, ca să le țină departe de trup.

O pîndi, aplecîndu-se, cu ochi arzători, cu ochii unui cîine care vede o prepeliță.

Îl văzu și ea, ridică fruntea, începu să rîdă și strigă :

— Dumneata cîntai așa ?

El nu răspunse și sări în rîpă, cu toate că malul era înalt de cel puțin șase picioare.

Cînd îl văzu deodată drept în fața ei, fata înghînă :

— Doamne ! Cum m-ai speriat !

Dar el n-o auzea, era beat, era nebun, răscolit de o altă furie mai mistuitoare decît foamea ; înfierbîntat de alcool, de mînia de neînfrînt a omului care a fost lipsit de toate de două luni, și care e beat, care e tînăr, aprins, ars de toate poftele pe care natura le-a semănat în carnea viguroasă a bărbaților.

Fata se dădu înapoi, înspăimîntată de chipul, de ochii lui, de gura lui întredeschisă, de mîinile lui întinse.

O apucă de umeri și fără să scoată un cuvînt o răsturnă pe drum.

Ea lăsă să-i cadă gălețile care se rostogoliră făcînd un zgomot grozav și vărsînd laptele, strigă, apoi, pricepînd că nu folosea la nimic să strige în pustiul acela, dîndu-și seama acum că nu vroia s-o omoare, îi cedă, fără să-i pară prea rău, fără să fie prea supărată, pentru că flăcăul era puternic și, într-adevăr, nu prea sălbatic.

Dar după ce se ridică, se înfurie deodată cu gîndul la cele două găleți vărsate și, scoțîndu-și papucul dintr-un picior se repezi de data asta ea le el, gata să-i spargă capul dacă nu-l plătea laptele.

Randel însă nu pricepu atacul acesta brutal, și niței trezit din beție, zăpăcit și înspăimîntat de ceea ce făptuise, o rupse la fugă cît îl țineau picioarele, în vreme ce ea arunca, cu pietre în urma lui. Cîteva îl nimeriră în spinare.

Fugi mult, mult, pînă cînd se simți istovit cum nu fusese în viața lui. Picioarele i se muiaseră de nu-l mai puteau duce. Nu mai pricepea nimic, nu-și mai aducea aminte de nimic, nu se putea gîndi la nimic.

Se așeză la rădăcina unui copac.

Peste cinci minute dormea.

Fu trezit de o izbitură puternică și, cînd deschise ochii, văzu cele două tricornuri de piele lăcuite aplecate peste el și pe cei doi jandarmi de dimineață, care îl țineau și-i legau brațele.

— Știam eu bine că am să pun iar mîna pe tine ! rosti batjocoritor brigadierul.

Randel se ridică fără să scoată un cuvînt. Cei doi îl zgîlțîiau, gata să-l înghiontească dacă ar fi făcut o mișcare, pentru că în clipa asta era prada lor, devenise un client al poliției, prins de acești vînători de vinovați care n-aveau să-l mai lase din mînă.

— La drum ! porunci jandarmul.

Porniră. Seara venea, întinzînd peste pămînt o lumină tomnatică de asfințit, grea și sinistră.

Peste jumătate de ceas ajunseră în sat.

Toate ușile erau deschise, pentru că se aflase întîmplarea. Țărani și țărance, răscoliți de mînie, de parcă fiecare ar fi fost furat, fiecare ar fi fost siluit, voiau să-l vadă adus pe ticălos, ca să-l ocărască.

De la prima casă pînă la primărie răsunară huiduieli și înjurături. Primarul îl aștepta, răzbunat el însuși pe acest vagabond.

Cînd îl zări, îi strigă de departe :

— Aha ! Flăcăule, tot aici ai ajuns !

Își freca mîinile, mulțumit cum nu fusese de multe ori în viața lui :

— Am spus eu, am spus eu de cum l-am văzut pe drum.

Apoi, cu veselie îndoită :

— Ah ! Ticălosule ! Ah ! Ticălos afurisit, te-ai asigurat de douăzeci de ani, băiete !

1887